

ĐẶC ĐIỂM MƯA BÃO, ÁP THẤP NHIỆT ĐỐI Ở KHU VỰC TỈNH BÌNH ĐỊNH

KS. Lương Ngọc Luỹ

Trung tâm Dự báo Khí tượng Thủy văn tỉnh Bình Định

Để dự báo thời tiết ở địa phương ngày càng có hiệu quả, tác giả tổng kết một số hình thế thời tiết gây mưa, sinh lũ do ảnh hưởng của bão và áp thấp nhiệt đới đến khu vực tỉnh Bình Định trong thời gian gần đây.

Hằng năm từ tháng IX đến tháng XII, vùng ven biển Nam Trung Bộ thường chịu ảnh hưởng của bão, áp thấp nhiệt đới (ATNĐ), nguyên nhân chủ yếu là do sự lùi về phía nam của dải hội tụ nhiệt đới (DHTNĐ) và hoạt động của không khí lạnh (KKL), khu vực tỉnh Bình Định cũng không nằm ngoài qui luật đó. Theo số liệu thống kê từ năm 1975 - 2002 (27 năm) khu vực tỉnh Bình Định chịu ảnh hưởng trực tiếp, hoặc gián tiếp của 58 cơn bão, ATNĐ, trong đó, ảnh hưởng gián tiếp là 22 cơn ở phía Nam khu vực tỉnh Bình Định, 16 cơn ở phía Bắc khu vực Bình Định và ảnh hưởng trực tiếp 20 cơn. Như vậy, trung bình hằng năm khu vực tỉnh Bình Định chịu ảnh hưởng khoảng 2 cơn bão, ATNĐ.

1. Đặc điểm mưa bão và áp thấp nhiệt đới

a. Bão, áp thấp nhiệt đới ảnh hưởng đơn thuần

Theo thống kê cho thấy bão, ATNĐ ảnh hưởng đơn thuần đến khu vực tỉnh Bình Định, có tổng lượng và cường độ mưa không lớn, diện mưa hẹp, thời gian mưa không kéo dài.

Ví dụ: cơn bão Shirley, tháng VI/1978, đổ bộ vào Nam Qui Nhơn - Bắc Tuy Hoà, tốc độ gió cực đại 40m/s, nhưng tổng lượng mưa từ ngày 27 - 30/VI/1978 ở phía nam tỉnh là 92,0 - 144,4mm, phía bắc tỉnh là 44,5 - 92,4mm (ở Phù Mỹ là 8,7mm).

Hoặc cơn bão LingLing, tháng XI/2001, đổ bộ vào tỉnh Bình Định - Phú Yên, tốc độ gió mạnh nhất tại Qui Nhơn là 33m/s, nhưng tổng lượng mưa từ ngày 10 đến ngày 12/XI/2001 ở phía nam tỉnh phổ biến từ 76,4 - 129, 2mm, phía bắc tỉnh từ 53 - 164,9mm (ở Phù Cát 32,6mm).

Hoặc ATNĐ, ngày 14/IX/1985 đổ bộ vào địa phận tỉnh Quảng Ngãi - Quảng Nam, gây ra gió cấp 6 - cấp 7, nhưng tổng lượng mưa từ ngày 15 đến ngày 17/IX/1985 ở phía nam tỉnh từ 15 - 35mm, phía bắc tỉnh từ 45 - 92mm (ở Hoài Nhơn 173 mm).

b. Bão, ATNĐ ảnh hưởng đồng thời có KKL tác động, hoặc sau đó từ 12 - 24 giờ có KKL tác động

Bão, ATNĐ ở phía Nam tỉnh Bình Định (tâm bão, ATNĐ thường nằm từ 11 - 13,5 vĩ độ bắc) ảnh hưởng đồng thời có KKL tác động hoặc sau đó từ 12 -

24 giờ thường gây mưa to đến rất to trên địa bàn toàn tỉnh, cường độ mưa lớn, thời gian mưa kéo dài.

Ví dụ: cơn bão Gorden, tháng XI/1985, dù đã suy yếu, tan ngoài khơi biển Nam Trung Bộ, nhưng do ảnh hưởng kết hợp với KKL, nên đã gây mưa to đến rất to trên phạm vi toàn tỉnh. Tổng lượng mưa tại Trạm Quy Nhơn từ ngày 24 đến ngày 26/XI/1985 là từ 220,7 - 343,0mm (ở Vân Canh 423,2mm).

Hoặc ATNĐ, ngày 01/XII/1986, ở phía Nam khu vực tỉnh Bình Định (Phú Khánh - Thuận Hải), do ảnh hưởng kết hợp KKL nên đã gây mưa to đến rất to, tổng lượng mưa tại Trạm Quy Nhơn từ ngày 02 đến ngày 04/XII/1986 là từ 244 - 420mm (ở Vân Canh 551mm).

Bão, ATNĐ ở phía Bắc tỉnh Bình Định (tâm bão, ATNĐ thường nằm từ 14,5 - 16,5 vĩ độ bắc) ảnh hưởng đồng thời có KKL tác động hoặc sau đó từ 12 - 24 giờ thì không gây mưa to như bão, ATNĐ ảnh hưởng ở phía Nam khu vực tỉnh Bình Định.

Ví dụ: ATNĐ ngày 02/XII/1996, đổ bộ vào phía Bắc tỉnh Bình Định, kết hợp với KKL, nhưng tổng lượng mưa từ ngày 01 đến ngày 03/XI/1996 ở phía nam tỉnh từ 120 - 180mm, vùng núi và phía bắc tỉnh từ 160 - 250mm.

c. Bão, ATNĐ ảnh hưởng khi đã có sự xâm nhập của KKL

Bão, ATNĐ ảnh hưởng khi đã có sự xâm nhập của KKL đến khu vực tỉnh Bình Định, thường làm cho bão, ATNĐ suy yếu nhanh, nguyên nhân do KKL đã xâm nhập xuống phía nam, làm cho mặt đệm lạnh đi, không khí trở nên khô, tầng kết khí quyển trở nên ổn định, nên năng lượng bão, ATNĐ suy yếu nhanh chóng, bởi vậy, không mưa lớn, phạm vi mưa hẹp và thời gian mưa không kéo dài.

Ví dụ: cơn bão Marge, ngày 20/XII/1986, do KKL đã ảnh hưởng trước, nên khi bão đổ bộ bị suy yếu nhanh, chỉ gây mưa vừa, mưa to, phạm vi mưa lớn rất hẹp. Tổng lượng mưa từ ngày 26 đến ngày 28/XII/1986 vùng đồng bằng ven biển từ 33 - 70mm, vùng núi từ 72 - 140mm.

Hoặc ATNĐ, từ ngày 14 đến ngày 16/XII/1999, tốc độ gió mạnh nhất tại Trạm Quy Nhơn đo được 18m/s, nhưng tổng lượng mưa khu vực tỉnh Bình Định là từ 66 - 181mm.

Bão, ATNĐ ảnh hưởng đến khu vực phía Bắc tỉnh Bình Định, trước đây đã có KKL tác động gây ra lượng mưa trên toàn tỉnh là không lớn. Ví dụ: cơn bão Herbert đổ bộ vào khu vực Trạm Hoài Nhơn (phía Bắc tỉnh Bình Định) ngày 11/XI/1986, nhưng do KKL đã ảnh hưởng trước, nên tổng lượng mưa từ ngày 09 - 11/XI/1986 chỉ có từ 5 - 35mm.

d. Bão, ATNĐ ảnh hưởng kết hợp với gió tín phong đông bắc hoạt động mạnh

Ngoài ra bão, ATNĐ ảnh hưởng kết hợp đối gió tín phong đông bắc hoạt động mạnh cũng gây mưa to đến rất to ở khu vực tỉnh Bình Định.

Ví dụ: cơn bão Chip, tháng XI/1998, đổ bộ vào các tỉnh Ninh Thuận - Bình Thuận, do ảnh hưởng kết hợp với đối gió tín phong đông bắc, đã gây mưa

to đến rất to trên địa bàn toàn tỉnh, tổng lượng mưa từ ngày 13 - 15/XI/1998 phổ biến từ 271 - 396mm.

Tóm lại, những đặc điểm chủ yếu nêu trên cho thấy bão, ATNĐ ảnh hưởng ở phía Nam khu vực tỉnh Bình Định thường gây mưa to đến rất to, phạm vi mưa trên diện rộng ở phía Bắc; còn bão, ATNĐ ảnh hưởng ở phía Bắc khu vực tỉnh Bình Định thường không gây mưa to bằng trường hợp bão, ATNĐ ảnh hưởng ở phía Nam.

2. Kết luận

Việc tổng kết, thống kê tình hình đặc điểm mưa, lũ ở khu vực tỉnh Bình Định, do ảnh hưởng của bão và ATNĐ là một nhu cầu cần thiết. Để tạo cơ sở khoa học phục vụ cho công tác dự báo khí tượng thuỷ văn ở địa phương, cần đầu tư nghiên cứu và tổng kết các hình thể thời tiết gây mưa lớn ở địa phương một cách có hệ thống. Nhưng hiện nay công tác này mới chỉ bắt đầu, điều kiện số liệu còn bị hạn chế, khả năng có hạn, nên việc dự báo định lượng vẫn còn gặp nhiều khó khăn.

Trong tương lai, cần có đầu tư hợp lý để nghiên cứu và xây dựng các chỉ tiêu cho việc dự báo mưa do ảnh hưởng của bão, ATNĐ nhằm phục vụ ngày một tốt hơn cho công tác phòng chống lụt, bão và giảm nhẹ thiên tai ở địa phương.